

Een waarschuwing

Anoniem

Een waarschuwing

Onthullingen van een prominent
staflid uit de regering-Trump

Vertaald door Jan van den Berg,
Marjolein Hazelzet, Ton Heuvelmans,
Rob van Moppes, Irene Paridaans,
Roelof Posthuma, Pon Ruiters
en Annemie de Vries

Ambo|Anthos
Amsterdam

Inhoud

Inleiding 11

- 1 Ineenstorting van de Steady State 29
- 2 Het karakter van een man 65
- 3 Fake views 104
- 4 Een aanslag op de democratie 134
- 5 Een zwak voor sterke mannen 172
- 6 De nieuwe Mason-Dixonlijn 205
- 7 Jaknikkers 232
- 8 Wij, de kiezers 256

Epiloog 275

Ineenstorting van de Steady State

‘Net zomin als een individu zal een overheid zonder waarlijk respectabel te zijn heel lang worden gerespecteerd; noch kan zij waarlijk respectabel zijn zonder een zekere mate van orde en stabiliteit te bezitten.’

James Madison

De dag begon zoals elke andere voor de regering-Trump: met een zelf uitgelokte crisis. Het was woensdag 19 december 2018 en het Witte Huis kampte met een communicatieprobleem. Het ministerie van Buitenlandse Zaken had een dag eerder besloten om een economisch ontwikkelingsprogramma voor Latijns-Amerika aan te kondigen waarvan experts meenden dat het de instabiliteit en het geweld in de regio kon verminderen. Er was echter één probleem. De president stond op het punt het programma te schrappen. Naar verluidt vond hij het te duur en hij dreigde het verdrag met een tweet om zeep te helpen. De bedenkers van het plan waren als de dood dat hij op die manier een diplomatieke rel zou veroorzaken.

Maar zoals zo vaak bleek het veronderstelde grote probleem niet

meer dan een bijzaak. De president was nog niet uit zijn privévertrekken naar het Oval Office gekomen. We wisten allemaal waarom. Het was twittertijd, en om 9.29 uur verzond hij een boodschap uit de ambtswoning: 'We hebben is in Syrië verslagen, mijn enige reden om daar tijdens het Trump-presidentschap te zijn.' Binnen een paar minuten kwam het nieuws naar buiten dat de president had besloten de Amerikaanse troepen uit Syrië terug te trekken. Hij twitterde later: 'Na historische overwinningen op is is het tijd om onze geweldige jonge mensen naar huis te halen!'

De aankondiging dreunde in heel Washington na. Het ging tegen alles in wat hem was geadviseerd. Van de hoogste officieren in het Pentagon tot de leiders van de inlichtingendiensten – vrijwel alle topadviseurs van de president hadden gewaarschuwd voor een ondoordachte terugtrekking van de ongeveer tweeduizend Amerikaanse soldaten uit Syrië. Is vormde nog altijd een potentiële dreiging, was de president verteld, en terugtrekking zou de terroristen de kans geven om zich te hergroeperen en nog meer dodelijke aanslagen voor te bereiden. Een vroegtijdige terugtrekking zou het gebied bovendien prijsgeven aan een dictator die chemische wapens tegen zijn eigen volk inzette, aan het anti-Amerikaanse regime in Iran dat zijn invloed in de regio uitbreidde, en aan Rusland. En ten slotte zou het waarschijnlijk leiden tot een afslachting van de Koerdische strijdmacht die ons had geholpen om achter de terroristen aan te gaan. Een terugtrekking zou de veiligheidsbelangen van de Verenigde Staten in alle opzichten schaden.

De president was onvermurwbaar. In plaats van zijn Nationaal Veiligheidsteam bij elkaar te roepen en de opties te bespreken, poeierde hij hen met een tweet af.

'Dit gaat verdomme mensenlevens kosten,' merkte een hoge regeringsmedewerker woedend op. We probeerden allemaal uit te vinden wat er was gebeurd en wat Trump van plan was. De bondgenoten van de Verenigde Staten waren verbijsterd en verontrust. Het ministerie van Defensie tastte in het duister. Ambtenaren had-

den geen idee hoe ze op vragen van de pers moesten reageren omdat ze part noch deel hadden gehad aan de besluitvorming. De militaire top was woedend over het gebrek aan planning, omdat de plotselinge aankondiging betekende dat de soldaten in het veld onmiddellijk doelwit konden worden, kwetsbaar voor aanvallen van opportunistische tegenstanders die hen nu zagen als troepen die de aftocht bliezen. De militaire top begon haastig noodplannen te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de Amerikaanse strijdkrachten geen gevaar zouden lopen.

We hadden het allemaal al eens meegemaakt dat een president slechte beslissingen nam op het gebied van defensie. Maar dit was anders. Niemand kon zich herinneren dat het ooit zo terloops gebeurde. In een normaal functionerend Witte Huis wordt er serieus overleg gepleegd over zulke grote beslissingen. Ze zijn het onderwerp van vertrouwelijke vergaderingen – soms te veel vergaderingen – om ervoor te zorgen dat alle details kloppen. Alle uitgangspunten worden besproken en elke vraag wordt beantwoord. Hoe gaan onze vijanden dit interpreteren? Hoe kunnen wij hun denken beïnvloeden? Hoe gaan onze bondgenoten reageren? En het belangrijkste van alles: hoe kunnen we het Amerikaanse volk, inclusief onze mannen en vrouwen in uniform, het beste beschermen? Geen van deze vragen was van tevoren beantwoord.

Niet alleen was het besluit roekeloos, maar het was ook nog eens zo dat regeringsvertegenwoordigers onder ede hadden verklaard dat is nog níét geëlimineerd was. Zij hadden bovendien openlijk beloofd dat de Verenigde Staten de strijd in Syrië niet zouden opgeven. Maar nu verklaarde de president volkomen onterecht dat is verslagen was, omdat hij toevallig op een dag had besloten dat dat zo was. Hij liet de vijand weten dat Amerika de aftocht blies. ‘Hiervoor worden we naar het Capitool gesleurd en aan het kruis genageld,’ klaagde een ervaren kabinetslid.

De reactie van het Congres, ook van Trumps eigen partij, liet niet lang op zich wachten. ‘In de twaalf jaar dat ik hier nu zit heb

ik nooit zo'n beslissing meegemaakt,' zei een stomverbaasde senator Bob Corker, destijds voorzitter van de Senaatscommissie voor Buitenlandse Betrekkingen, tegen verslaggevers. 'Je kunt je nauwelijks voorstellen dat een president wakker wordt en zo'n beslissing neemt met zo weinig overleg, met zo weinig voorbereiding.' Zelfs senator Lindsey Graham, die graag bij Trump in het gevecht wilde komen, leverde openlijk kritiek op de beslissing. Lindsey zei tegen verslaggevers dat de aankondiging 'de wereld in opschudding had gebracht'.

Het was om meerdere redenen een keerpunt. Het betekende de val van topambtenaren die dachten dat ze orde konden scheppen in de chaos van de regering. Eén man in het bijzonder besloot dat het genoeg was geweest.

De dag na de Syrië-tweets kondigde minister van Defensie Jim Mattis zijn vertrek aan. In een brief aan de president schreef hij: 'Ik ben overtuigd van mijn opvattingen omtrent respectvolle behandeling van bondgenoten en omtrent helder zijn over zowel de kwaadwillende partijen als de strategische concurrenten, ze zijn het resultaat van meer dan vier decennia ervaring met zulke kwesties [...] Omdat u recht hebt op een minister van Defensie wiens opvattingen aangaande deze en andere onderwerpen meer in lijn zijn met die van u, geloof ik dat het de juiste stap voor mij is om mijn functie neer te leggen.' De minister bepaalde dat 28 februari zijn vertrekdatum zou zijn. Jim Mattis is een vaderlandslievende oorlogsveteraan wiens nominatie als minister van Defensie door Republikeinen en Democraten werd gesteund. De immer stoïcijnse Mattis had senatoren die zich zorgen maakten over Trump gezegd dat hij geen moment passief zou toekijken wanneer hij het gevoel kreeg dat de president dingen van hem vroeg die tegen zijn geweten indruisten of nodeloos levens in gevaar zouden brengen. En zoals altijd hield Jim woord. Zijn ontslag was een schok voor het Witte Huis die tot in het Oval Office werd gevoeld.

De pers noemde het een ontslag uit protest. Trump was woe-

dend. En zoals dat gaat leidde het ene slechte besluit tot het andere. Binnen een paar dagen besloot de president tijdens een woedeaanval om het vertrek van minister Mattis te vervroegen. Hij wilde Jim zo snel mogelijk kwijt. Het veroorzaakte opnieuw onnodig tumult bij het ministerie van Defensie, waar medewerkers haastig een plan voor de opvolging probeerden uit te knobbelen. Een wisseling van de wacht aan de top van 's werelds machtigste militaire apparaat vergt gewoonlijk een afwikkeling van enkele maanden om stabiliteit te kunnen garanderen. Trump kortte dit in tot een paar dagen. Hij liet via Twitter weten dat de nummer twee van het Pentagon de verplichtingen van de topfunctie per 1 januari op zich zou nemen, twee maanden eerder dan gepland. De week daarop verkondigde de president opschepperig – op de orwelliaanse manier waaraan we allemaal gewend waren geraakt – dat hij de gedecoreerde generaal van het korps mariniers ‘eigenlijk’ had ontslagen. Het verlies was voelbaar bij de regering en in de hele wereld. Een van de weinige redelijke bemanningsleden van het schip van staat was overboord gegaan.

Vanaf het begin keken aangestelde ambtenaren met een zelfde redelijke instelling bezorgd naar de grillige bestuursstijl van de president. We spanden ons gezamenlijk in om de tumultueuze gang van zaken weer terug te brengen tot een gedisciplineerd politiek proces – anders gezegd, een systeem dat kon waarborgen dat presidentiële besluiten weldoordacht waren, dat de procedures werden gevolgd, dat bij een debat alle standpunten in overweging werden genomen: een systeem dat de president uiteindelijk naar succes kon leiden, en waarin plaats was voor adviseurs die bereid waren hun mond open te doen wanneer het staatshoofd het niet bij het rechte eind had.

We dachten dat de situatie beheersbaar was. We zaten er volkomen naast. Markeerde 2017 de opkomst van een los-vast klikje van pragmatici in het regeringskamp van Trump – een Steady State –, 2018 markeerde het begin van de teloorgang daarvan.

Staat van chaos

De beginperiode van een nieuw presidentschap is altijd moeilijk. Je mag niet verwachten dat de transitie van een organisatie waarin vier biljoen dollar per jaar omgaat, met miljoenen medewerkers, zonder haperingen verloopt. Het vertrekkende Witte Huis geeft de overheidsinstellingen gewoonlijk opdracht om hun opvolgers te helpen de zaak over te nemen. Tot aan de inauguratie wordt er een hele reeks briefings gehouden, nieuwe medewerkers worden geïnformeerd over vertrouwelijke programma's en er worden vele memo's geschreven om het nieuwe team op de rails te zetten. Soms biedt een vertrekkende regering aan om een aantal ambtenaren nog een paar weken of maanden onder de nieuwe president in functie te laten om de overdracht te versoepelen. Maar zelfs dat is onvoldoende om welke nieuwe groep van mensen ook voor te bereiden op de reusachtige uitdaging om het overheidsapparaat van de Verenigde Staten draaiende te houden.

En voor de aantredende regering van Trump was het nog veel moeilijker.

Het wordt nu allemaal heel anders voorgesteld, maar er waren maar weinig mensen in de Trump-campagne, inclusief de kandidaat zelf, die werkelijk dachten dat hij zou winnen. Dat was te merken. De leden van het transitieteam, de groep medewerkers die de 'regering in spe' in kaart moest brengen voor het geval Trump zou winnen, waren somber gestemd. Sommigen stuurden hun cv al rond om werk te zoeken voordat de stemgerechtigden van Pennsylvania, Michigan en Wisconsin op 8 november hun historische stemmen uitbrachten.

De uitslag van de verkiezingen bracht een schok teweeg bij het transitieteam nu ze de overdracht van het presidentschap daadwerkelijk moesten organiseren. Onervaren medewerkers gaven toe dat ze er niet op voorbereid waren. De meesten hadden nog nooit een machtswisseling bij de overheid geleid, en het ontbrak hun aan de

wijze raad van doorgewinterde veteranen van eerdere Republikeinse transitieën: veel van hen hadden besloten om deze verkiezingsstrijd aan zich voorbij te laten gaan in de overtuiging dat Trump geen president zou worden. Wat er overbleef was een verzameling tweederangsfiguren. Toch meende het hoofd van Trumps transitieteam, gouverneur van New Jersey Chris Christie, dat hij wel een plan van aanpak had, zij het met stafmedewerkers die vergeleken met hun voorgangers ver achterliepen wat de voorbereidingen betrof. Maar zijn plannen eindigden op de vuilnisbelt van de geschiedenis, net als hun ontwerper. Direct na zijn verkiezingsoverwinning besloot president elect Trump plotseling om Christie te ontslaan en vicepresident elect Pence tot de nieuwe voorman van het transitieteam te bombarderen. De haastige zet betekende dat de aantredende regering in sommige opzichten op weken, zo niet maanden achterstand werd gezet.

Abraham Lincoln vormde het beroemde ‘team van rivalen’ na zijn verkiezing en verenigde zijn voormalige concurrenten in een hecht kabinet. Vanwege slechte planning en wijdverspreide twijfel over zijn ideeën en koers, kwam Trump met het omgekeerde te zitten: ‘rivaliserende teams’. De onderlinge machtsstrijd uit de campagne sijpelde door in de presidentiële transitie. Adviseurs zwaaiden met hun mes en staken elkaar in de rug om de baan te bemachtigen die ze wilden hebben. Tegelijkertijd ging een stoet van baantjeszoekers op pelgrimage naar de Trump Tower in New York om hulde te brengen aan de nieuwe opperbevelhebber en een plaatsje te veroveren op diens shortlist. De meesten hadden hun ideeën omtrent de president elect voor de gelegenheid bijgesteld. Er vormden zich facties. Samenzweringen om potentiële kandidaten te ondermijnen en andere naar voren te schuiven kwamen en gingen, soms op een en dezelfde dag. Je had het Kushner-kamp, het Bannon-kamp, het Conway-kamp en nog andere, zoals Pence-land of de zogeheten Flynn-stones, volgelingen van de gedoodverfde Nationaal Veiligheidsadviseur. Soms waren ze verenigd, soms

verdeeld. Het was een reallife versie van *The Apprentice*. Een aantal rivaliteiten bleef tot lang na het begin van Trumps ambtstermijn doorwerken. De president moedigde de onenigheid vaak aan door te laten doorschemeren wie bij hem in de gunst stond en wie niet.

Hoewel het intern een gekkenhuis was kreeg de president elect uiteindelijk toch geen regering die uitsluitend uit lakeien bestond. Verre van dat. Hoewel een lange lijst van zeer ervaren Republikeinse leiders de facto uitgesloten was van de nieuwe regering omdat ze 'never-Trumpers' waren, kregen degenen die hun namen niet op een anti-Trumplist hadden gezet, onder wie ikzelf, wel een kans. Ondanks het hele surrealistische proces kwamen er uiteindelijk een Witte-Huisstaf en een kabinet tot stand die beide competentier waren dan critici van Trump wilden toegeven. Tot de aangestelden behoorden de voormalige gouverneurs Nikki Haley en Rick Perry, de viersterrengeneraals John Kelly en Jim Mattis, de topbestuurders uit het bedrijfsleven Rex Tillerson en Steven Mnuchin, de senatoren Jeff Sessions en Dan Coats en voormalige ministers als Elaine Chao. Het zou voor elke president elect een solide groep van medewerkers zijn geweest, en degenen die aan Donald Trump twijfelden putten even moed uit zijn keuzes.

Dat er buitenstaanders waren aangetrokken hielp om de vetes binnen het Trump-kamp enigszins te temperen. Deze mensen hadden geen reden om elkaar te bevechten. Ze waren vrij van de smetten van de politieke ruzies uit de campagnetijd. De vrienden en restanten die de president elect meenam waren gewend naar zijn gunst te dingen en waren bestand tegen zijn wispelturige schommelingen in affectie, maar de ervaren leiders waren niet murw geslagen door een bestaan van vleierij en bedrog binnen Trumps intieme kringen. De nieuwe leden van de regering zochten elkaar op omdat veel van hen een eigenschap deelden: ze kenden de hoogste leider niet.

Het nieuwe team werd aangestoken door misplaatst optimisme. Iedereen hoopte dat de rancune uit de campagne plaats zou maken

voor het verheven doel van het besturen van het land, dat zelfs de meest afgeleide personen kan bezielen. Die hoop verdween bij het eerste contact met de president elect. Hij was zo gefixeerd op zijn 'overwinning' dat hij nauwelijks aandacht had voor de taak van het regeren. Hij liep met landkaarten rond waarop zijn electorale overwinning was aangegeven en haalde die op de gekste momenten tevoorschijn bij gesprekken die bedoeld waren om hem op zijn ambt voor te bereiden. Hij wenkte zijn gasten, evenals zijn medewerkers, adviseurs en aankomende kabinetsleden om naar de zee van rood op de kaart te komen kijken, het visuele bewijs dat hij had gewonnen. Ja, we weten dat je hebt gewonnen, dachten we bij onszelf. Daarom zijn we hier.

Het was duidelijk dat er iets niet klopte. De nieuwe stafleden wisselden bezorgde blikken vanwege alles wat ze tijdens de transitie zagen. Het is hier nu al een gekkenhuis, fluisterden ze onderling, en Trump zat nog niet eens in het Witte Huis. Zijn bizarre commentaren en turbulente gedrag – zoals zijn voortdurende obsessie met Barack Obama en Hillary Clinton, die vertrókken – waren geen act voor de tv. Ze waren echt. Hij leidde de opstartoperatie in feite met een volkomen gebrek aan leiding.

De banden die uiteindelijk een informele 'Steady State' voortbrachten werden niet lang na de inauguratie van de president aangehaald. Hij was nog maar een paar dagen in functie toen hij de leiders van het Congres uitnodigde voor een ontmoeting in het Witte Huis. Het was bedoeld als een bewijs van goede wil van beide partijen, Republikeinen en Democraten. Maar de president begon vanaf het eerste moment van de ontmoeting uit te varen tegen de volgens hem 'miljoenen' mensen die tijdens de verkiezingen illegaal hadden gestemd en hem van de absolute meerderheid van stemmen (de 'popular vote') hadden beroofd. Deze al eerder ontkrachte bewering was zo evident onjuist dat niemand kon geloven dat hij er weer over begon. Na de vergadering probeerden we het van ons af te zetten door te grappen dat de president ze niet alle-

maal op een rij had. Maar het was geen grap. We maakten ons oprecht grote zorgen over de toon die hij aansloeg. En dan waren er zijn daden.

President Trump ondertekende een hele reeks presidentiële besluiten die bedoeld waren om het beleid van Obama's regering ongedaan te maken, regelgeving af te schaffen, de economische groei aan te zwengelen, en wat dies meer zij. Oppervlakkig bezien was iedereen het met die doelen eens. Er waren echter slechts een paar medewerkers betrokken geweest bij het opstellen van de stukken, en de president leek zich niet echt bewust van wat hij had gedaan. Sommige besluiten waren zo haastig in elkaar gezet dat ze spectaculair de mist in gingen. Dat gold bijvoorbeeld voor het inreisverbod voor burgers uit vermeend terroristische landen – een presidentieel besluit dat uiteindelijk voor de rechtbank kwam, waartegen openlijk geprotesteerd werd en dat de regering al vroeg nodeloos veel goodwill van het Congres en het volk kostte. Nieuw aangestelde stafleden van het Witte Huis en medewerkers van overheidsdiensten waren woedend dat de besluiten niet zorgvuldiger waren voorbereid.

Vervolgens besloot de president om zijn belangrijkste politiek strateeg, Steve Bannon, een zetel in de National Security Council (NSC) te geven. Toen waren velen pas echt verontwaardigd. De NSC is een organisatie van het Witte Huis die de president van advies moet dienen in de gevoeligste en vertrouwelijkste dossiers op het gebied van inlichtingen, defensie en diplomatie – kwesties die van invloed zijn op de levens en veiligheid van Amerikanen in Amerika en overal ter wereld. De zetels in de raad zijn normaal gesproken gereserveerd voor de hoofden van overheidsdiensten, niet voor media-adviseurs. NSC-kwesties behoorden geen onderwerp van 'politieke' discussie te zijn. Maar in dit geval werd Bannon gepromoveerd, terwijl anderen, zoals de voorzitter van de Joint Chiefs of Staff (een militair adviesorgaan) en de Director of National Intelligence in feite werden gedegradeerd. De meest ervaren leden

van het team van de president waren verbijsterd. Trump draaide de beslissing een paar maanden later terug, maar deze gebeurtenis werd niet vergeten.

De regering was nog maar een paar weken oud en nu al zette alle heibel iedereen voor gek. Binnenskamers werd de kritiek luider: dit is geen manier van werken. Het gevolg was dat mensen die voordien buiten de kring van Trump hadden gestaan nauwer met elkaar verbonden raakten en een bizar gevoel van broederschap ontwikkelden, als van gegijzelden die bij een bankoverval onder bedreiging van een geweer op de grond liggen, het alarm niet kunnen laten afgaan maar zich ervan bewust zijn dat alle anderen met dezelfde angst voor het onbekende kampen.

‘Hij staat op het punt om iets te doen’

Laat het duidelijk zijn dat er geen sprake is van een rebels complot binnen de regering om de president te ondermijnen. De Steady State staat niet gelijk aan een gecoördineerd plan om zijn beleid te saboteren of, erger, hem uit het ambt te zetten. Ik gebruik ‘verzet’ tussen aanhalingstekens omdat het noch de op hol geslagen Deep State is waar rechts voor vreest, noch het linkse concept van een actieve ondermijningscampagne. Trumps critici die daadwerkelijk verzet zouden toejuichen hebben hun verbeelding de vrije loop gelaten met hun ideeën over overheidsdienaren die de raderen van het staatsapparaat laten vastlopen om de president ten val te brengen. Als zo’n samenzwering bestaat, dan is dat nieuw voor mij, en het zou zeer verontrustend zijn. Wie de overheid dient heeft een verplichting tegenover het volk. Elke werknemer in overheidsdienst met een zo schandalige doelstelling moet veroordeeld worden.

De vroege Steady State werd juist gevormd om ervoor te zorgen dat het in het Witte Huis niet helemaal zou mislopen. Toen door

de president aangestelde functionarissen begonnen te overleggen over hun gedeelde zorgen met betrekking tot het staatshoofd, gebeurde dat niet in slechtverlichte en rokerige achterkamertjes in Washington. Het informele overleg vond plaats in wekelijkse telefoongesprekken of na vergaderingen. Mensen die tijdens de werkdag en in de praktijk van alledag ervaringen uitwisselden beseften dat de regering meer dan kortstondige problemen had. Ze waren systematisch. En ze kwamen van bovenaf.

Twee karaktertrekken van de president maken duidelijk wat de Steady State eensgezind maakte: zijn nonchalance en zijn impulsiviteit. Beide worden nader gedocumenteerd in dit boek. Maar leren omgaan met deze eigenschappen had grote impact op de mensen die in en voor de regering werkten.

Neem bijvoorbeeld het briefen van de president van de Verenigde Staten, een ervaring die met geen pen te beschrijven is. Adviseurs willen terecht goed voorbereid zijn op dat moment, bij welke president ook. We hebben het hier tenslotte over de machtigste persoon op aarde. Voordat je een gesprek met hem begint, wil je er zeker van zijn dat je je hoofdpunten op een rijtje hebt en dat je een bondige agenda kunt presenteren. Je staat op het punt om belangrijke zaken, soms van leven en dood, met de leider van de vrije wereld te bespreken. Het is een moment van grote ernst en doelgerichtheid. Maar bij de regering-Trump verloopt het proces niet zo. Briefings met Donald Trump zijn iets heel anders. Al snel kregen adviseurs te horen dat ze geen omvangrijke documenten moesten sturen. Trump zou ze niet lezen. Ook mochten ze geen samenvattingen meenemen naar het Oval Office. Als ze al papier wilden meenemen, dan bij voorkeur een PowerPointpresentatie, want hij is vooral visueel ingesteld. Goed, prima, dachten velen bij zichzelf, leiders hebben zo hun voorkeuren over hoe ze hun informatie tot zich nemen.

Vervolgens kregen de ambtenaren te horen dat de PowerPointpresentaties bondiger moesten worden. De president kon niet zo-

veel slides met informatie verwerken. Hij had meer plaatjes nodig om zijn interesse te behouden – en minder woorden. Vervolgens kregen ze te horen dat ze de hele boodschap (over gecompliceerde zaken als militaire paraatheid of het federale overheidsbudget) tot drie hoofdpunten moesten terugbrengen. En dat bleek ook nog te veel. Al gauw wisselden de stafleden in de West Wing onderling ‘de succesvolste methodes’ uit voor een briefing in het Oval Office. Het meest in het oog springende advies? Vergeet de drie punten. Kom binnen met één hoofdpunt en herhaal dat keer op keer, zelfs wanneer de president – onvermijdelijk – allerlei zijwegen inslaat, totdat het tot hem doordringt. Blijf het gesprek gewoon telkens terugvoeren naar dat punt. Eén punt. Alleen dat punt. Want je kunt niet verwachten dat de opperbevelhebber zich op meer dan dat éne verdomde ding kan concentreren in een hele vergadering, begrepen?

Sommige ambtenaren wilden niet geloven dat het zo werkte. ‘Meen je dat?’ vroegen ze als ze navraag deden bij anderen die Trump al eens hadden gebriefd. Hoe konden ze hun werk tot dat onnozele niveau versimpelen? Ze ondersteunden de president bij besluiten over belangrijke onderwerpen en kwamen niet bespreken waar hij moest gaan eten. Ik maakte een aantal adviseurs mee die het advies van de door schade en schande wijs geworden medewerkers in de wind sloegen en hun opwachting bij president Trump maakten. Ze waren voorbereid op een inhoudelijke politieke discussie over belangrijke nationale onderwerpen en een onderhandelings spel op het scherpst van de snede. Zonder uitzondering betaalden ze leergeld.

‘What the fuck is dit?’ schreeuwde de president, starend naar een document dat een van hen hem gaf. ‘Dit zijn alleen maar woorden. Een heleboel woorden. Het betekent helemaal niets.’ Soms gooide hij de papieren weer op tafel. Hij weigerde apert om ze te lezen.

Een van de grootste cultuuromslagen vond plaats bij de NSC. De stafleden van de organisatie waren gewend om omvangrijke geheime memo’s te schrijven. Maar als ze deze nieuwe opperbevel-

hebber iets wilden bijbrengen, konden ze geen rapport van vijftig pagina's indienen met een titel als *Geïntegreerde nationale strategie voor Indo-Pacifische samenwerking en verdediging*, in de verwachting dat hij het zou lezen en dat ze er daarna over konden discussiëren. Dat was zoiets als door een kussen heen Aramees tegen hem praten: zelfs als hij heel erg zijn best deed om zijn aandacht erbij te houden, wat hij niet deed, zou hij niet in staat zijn te begrijpen wat hij hoorde.

Er was heel wat vallen en opstaan voor nodig bij de staf van de West Wing voordat het besef rijpte dat het briefingproces van het Witte Huis moest worden aangepast. Tot dat moment kwamen ambtenaren gefrustreerd uit de briefings terug. 'Hij is de snelst afgeleide persoon die ik ooit heb ontmoet,' bekende een veiligheidsfunctionaris van de president. 'Hij heeft geen fucking idee waar we het over hebben!' Er werden meer veranderingen doorgevoerd om aan Trumps eigenaardigheden tegemoet te komen. Documenten werden drastisch ingekort, opiniestukken werden gereduceerd tot kreten. Het gevolg was dat gecompliceerde voorstellen werden teruggebracht tot een enkele pagina (idealiter tot een enkele alinea) en werden vertaald in Trumps 'winnaars en verliezers'-stijl.

Anderen ontdekten dat het meer dan afdoende was wanneer ze het Oval Office binnenkwamen met een eenvoudige grafiek die Trump aansprak. Dan hoorden we er zelfs nog dagen lang over. Hij hield de afbeelding bij zich en zwaaide ermee tijdens vergaderingen. 'Heb je dit gezien? Kun je het geloven? Dit is prachtig. Iets heel speciaals. Dan!' Op zo'n moment kon hij de socialmediagoe-roe van het Witte Huis erbij roepen, die vlak naast het Oval Office zit. 'Dit gaan we twitteren, oké? Dit wil ik erbij zeggen...' Op die manier kon het volk ook in zijn opwinding delen.

Een afbeelding die Trump mateloos intrigeerde was bedoeld om bepaalde relaties tussen de overheid en de industrie uit te leggen: het plaatje van in elkaar grijpende tandwielen, waarschijnlijk een al bestaande afbeelding. Het liet zien hoe verschillende elementen

van de overheidsbureaucratie afhankelijk waren van onderdelen van de private sector. De president was er zo door gebiologeerd dat hij het zonder aanwijsbare reden aan bezoekers van het Oval Office liet zien, waarna wij – en de bezoekers – ons achter de oren krabden. Een andere keer werd hij verliefd op een parodiërende poster in de stijl van *Game of Thrones*, met de woorden SANCTIONS ARE COMING over een foto van de president. De poster was bedoeld als een prikkelende aankondiging van sancties tegen Iran. Trump was verrukt en twitterde de afbeelding onmiddellijk naar zijn volgers, wat een hele reeks memes opleverde die de afbeelding op de korrel namen.

Voor de ontluikende Steady State was het zowel leerzaam als tenenkrommend om dit soort gedrag te zien. Het was een harde, duidelijke les dat wij niet alleen functionarissen in dienst van de president waren. Wij waren veredelde overheidsbabysitters.

Het ongemakkelijke gevoel werd nog versterkt doordat we te maken hadden met de neiging van de president om zonder veel overleg of discussie belangrijke beslissingen te nemen. Deze ‘grootalarmbrandoefeningen’ zoals ik ze noem, leken een soort vloek. Als Trump iets wilde gaan doen, kregen zijn medewerkers dat vaak maar een paar uur voordat hij zijn besluit openbaar wilde maken te horen. Dan kwam er onmiddellijk een koortsachtige reactie op gang, een race tegen de klok om hem op andere gedachten te brengen voordat de tweet eruit zou gaan. Het kon hele werkdagen op zijn kop zetten. Maar in de loop van de tijd werden die waarschuwingen op het laatste moment steeds vaker gezien als een luxe. Een paar uur, of zelfs maar een paar minuten de tijd hebben om in te grijpen is nog altijd beter dan helemaal geen kans krijgen om Trump op de rem te laten trappen bij een dwaas of destructief idee. Tegenwoordig is hij minder geneigd om zijn besluiten van tevoren te delen.

Een voorbeeld van hoe het in het begin van zijn presidentschap eraan toe kon gaan: de president ziet iets op televisie. Het bevalt

hem niet. Hij denkt: 'Misschien moet ik de minister van Economische Zaken ontslaan', of 'We moeten ons uit dat verdrag terugtrekken. Het is echt een vreselijk verdrag'. Vervolgens stelt hij een tweet op. Dan begint hij erover tegen de eerste de beste regeringsmedewerker die hij spreekt, die tot zijn stomme verbazing ontdekt dat de president van de Verenigde Staten met een krankzinnig idee in zijn hoofd rondloopt, een idee dat misschien op het punt staat realiteit te worden. De medewerker merkt dat de president geen zin heeft om over de gevolgen na te denken. 'We gaan dit vandaag doen, begrepen? Zeg tegen Sean dat hij zich moet voorbereiden.' Hij wil dat perschef Sean Spicer zich erop voorbereidt het idee koste wat het kost te verdedigen.

De staf luidt nu de noodklok en zet een crisisberaad of teleconferentie op touw. 'Hij staat op het punt iets te doen,' waarschuwt een van hen en hij legt uit wat de president wil aankondigen.

'Dat kan hij niet doen. We staan allemaal voor gek en de pers maakt hem af,' roept een ander uit.

'Ja, maar ik zeg je dat hij het gaat doen als er niet snel iemand naar hem toe gaat,' waarschuwt de eerste. 'Kun jij je middag vrijmaken?'

Functionarissen haasten zich terug naar het Witte Huis. De ingewikkelde planning van het Oval Office wordt overhoop gehaald om tijd in te lassen voor een onverwachte interventie, topambtenaren van ministeries en overheidsdiensten schrappen ontmoetingen met buitenlandse leiders en zeggen persconferenties en briefings af om bij de vergadering aanwezig te zijn. Het gesprek met de president is gespannen. Hij wil doen wat hij wil doen, ongeacht de gevolgen. Hij deinst er niet voor terug zelfs zijn eigen familieleden aan te vallen. 'Jared, je weet niet waar je het over hebt, ja? Ik meen het serieus. Je hebt geen idee.' Na een aantal dreigende waarschuwingen van de aanwezigen ('Iedereen gaat gedagvaard worden'; 'Dit gaat u een heleboel stemmen van de arbeidersklasse kosten'; 'Dit brengt Amerikanen in gevaar') is hij misschien geneigd om in te binden.

De president weigert echter fouten toe te geven en blijft erbij dat hij zijn oorspronkelijke plan wil uitvoeren, maar voorlopig laat hij het rusten of stemt hij ermee in om minder drastische maatregelen te nemen, waarmee de ramp voorlopig is afgewend.

Deze minicrisissen kwamen niet slechts af en toe voor aan het begin van de ambtsperiode, maar werden de norm, een bijna continue fenomeen waarvan de naschokken soms nog dagenlang te voelen waren. Sommige stafmedewerkers werden de hele mallemol rond de presidentiële grillen zo moe dat ze hem begonnen aan te moedigen meer campagnebijeenkomsten te houden, voorbijgaand aan het feit dat het geen campagnetijd was. De manifestaties hadden het dubbele voordeel dat ze Trump iets 'leuks' te doen gaven en hem tegelijk buiten Washington hielden, zodat hij in theorie minder schade kon aanrichten. Er werden meer publieke manifestaties in zijn agenda gezet, zodat de uitgeputte zenuwen in Washington de kans kregen tot rust te komen.

Maar zelfs wanneer de president was overgehaald om níét iets spontaans te doen en hij een paar dagen afstand had kunnen nemen van het idee, begon hij er toch weer over zodra hij terug was in Washington. Dit is de rode draad van veel van de anekdotes die in dit boek worden besproken. Het kan daarbij gaan om Trumps wens iemand te ontslaan die nog maar net door de Senaat is geïnstalleerd, zoals de voorzitter van de Federal Reserve (de Amerikaanse centrale bank), of om zijn verlangen met een presidentieel besluit een einde te maken aan een verdrag dat hij haat, zoals de Noord-Amerikaanse Vrijhandelsovereenkomst (NAFTA). Zijn cyclische neigingen kunnen niet heel lang worden onderdrukt.

De Steady Staters hadden het gevoel dat dit presidentschap op een zwalkend schip begon te lijken.